

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"

חיים סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ורודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 664

מסכת ערכין ל'-תמורה ג'

בס"ד, י"ט שבט תשע"ב

השבוע בגליון

- ◆ נושב ירושלים אינו רשאי לעקור הימנה!
- ◆ ירושלים נחשבת כבית כנסת עם ספר תורה
- ◆ מהות איסור תמורה
- ◆ שני מרכיבים במעשה התמורה - מה האיסור?

- ◆ בניית סוכה בבית המקדש
- ◆ ירושלים א' וירושלים ב'
- ◆ מנהג ירושלים בגט כריתות
- ◆ JERUSALEM אינה ירושלים
- ◆ ירושלים - שתי מילים במילה אחת

דבר העורך

מעשה שהיה

עוד לא פג זכרה של מסכת בכורות, ומשכך, עדיין יש מקום למכתב המעניין הבא מאת קורא יקר, הרב מאיר גרוזמן שליט"א מתל אביב. הרי לפניכם המכתב ככתבו וכלשונו.

מדי שנה בשנה אני מקיים קורס ליהדות באחת האקדמיות הצבאיות שבארץ. קורס זה כולל שיעורים בנושאי יהדות שונים - החל ממעמד הר סיני וכלה בספרות השו"ת בת זמננו. אין כוונת הקורס לחזרה בתשובה, אלא הרחבת הידע וההשכלה היהודית הן שמהוות נר לרגלי התכנית. בזמן הקצר העומד לרשותו של הקורס לא ניתן להקיף את כל הנושאים הקיימים ביהדות, ואני נוהג לדלל את החומר ולהתרכז בנקודות העיקריות או - מוטב לומר - בעניינים הבסיסיים של היהדות. על אף זאת קורה, כפי שקורה אצל כל מורה ומרצה, שבעקבות שאלה כלשהי המועלת במהלך ההרצאה, אני "גולש" ממערך השיעור ונוגע בנקודות בלתי צפויות, שלא הייתי נוגע בהן אלמלא השאלה שהועלתה.

כך קרה לי באותו יום חורפי כאשר ישבו לפני למעלה ממאה קצינים בכירים והאזינו לפרק העוסק במהותה של הנבואה ובייחודם של נביאי ישראל. כאן הורמה אצבע ואחד השומעים ביקש לדעת, אם קיימים בימינו אנשים בעלי שיעור קומה, המהווים תחליף לנביאי התנ"ך. ה"רשת" נפרסה לרגלי ואני נלכדתי בה. גלשתי מן ההרצאה והחילותי לתאר את ייחודם של ל"ו הצדיקים הנמצאים בכל דור; את גדולתם של חכמי התורה ופוסקי ההלכות; את קדושתם של גדולי החסידות ואת סגולתם של יודעי ח"ן. לא נקבתי בשמות של אישים, וודאי שלא הצבעתי על צדיקים בני זמננו. לרגע נדמה היה לי, כי תשובתי סיפקה את השואל וכי אני רשאי לשוב

דף לב/ב וישבו בסוכות

בניית סוכה בבית המקדש

בדף זה לומדים על עשיית הסוכות בימי עזרא הסופר.

למקרא הפסוקים בספר נחמיה (ח/ג-יח), המובאים בחלקם בגמרא, נפרשת היריעה על ההכנות שנעשו לקראת חג הסוכות הראשון, בעת עליית עזרא וחלק מן העם מגלות בבל: "...נאספו ראשי האבות לכל העם הכהנים והלוים אל עזרא הספר ולהשכיל אל דברי התורה. וימצאו כתוב בתורה... אשר ישבו בני ישראל בסוכות בחג בחדש השביעי... ויעבירו קול בכל עריהם וירושלם לאמר צאו ההר והביאו עלי זית ועלי עץ שמן ועלי הדס ועלי תמרם ועלי עץ עבת לעשת סכת ככתוב. ויצאו העם ויביאו ויעשו להם סכות איש על גגו ובחצרותיהם ובחצרות בית האלקים וברחוב שער המים וברחוב שער אפרים. ויעשו כל הקהל השבים מן השבי סכות וישבו בסכות כי לא עשו מימי יהושע בן נון כן בני ישראל עד היום ההוא ותהי שמחה גדולה מאד".

בתיאור זה ספון פתח לנושא רחב. כידוע, הכהנים אכלו בשר קרבנות קדשים, שיירי מנחות ולחם הפנים בעזרה בלבד. קרבנות מסוג זה הוקרבו גם בימי חג הסוכות. האם קרבנות אלו היו צריכים להאכל בסוכה? האם נבנתה סוכה בבית המקדש? מפשטות לשון הפסוק הנזכר, שהקימו סוכה "בחצרות בית האלוקים" עולה, כי אכן היתה סוכה גם בבית המקדש.

ברם, מוסכמה פשוטה, לכאורה, זו, טעונה דיון משני היבטים שונים. האחד, האם הכהנים העובדים בבית המקדש חייבים בסוכה, ואם כן, האם אפשר לבנות סוכה בבית המקדש.

בתחילת המסכת (לעיל ג/ב) מבואר, שהכל חייבים בסוכה, אפילו כהנים, שלא בשעת עבודה. הכהנים, איפוא, חייבים בסוכה. מת? מרש"י ומרבינו גרשום (שם) משתמע, כי מדובר בכהנים שאינם עובדים בחג. אולם, לפי גירסת השיטה מקובצת (שם), מדובר אפילו בכהן העובד ביום בבית המקדש, שבליילה הוא חייב בסוכה, כיון שאינו טרוד בעבודת המקדש. לפי גירסה זו יש לדון, אם גם כהן בעת אכילתו חייב בסוכה, מכיון שאינו טרוד אז בעבודת המקדש.

ברם, אין זה פשוט כל כך לבנות סוכה בבית המקדש, הן מן הבחינה ההלכתית, והן מן הבחינה המעשית.

צעילוי נשמת

הר"ר **יצחק איזנברג** ז"ל
ב"ר מרדכי ז"ל
נלב"ע י"ח שבט תשנ"ז
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **שמעון פלס** ז"ל
ב"ר אליהו ז"ל
נלב"ע כ"א שבט תשס"ח
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **שרה סיבוני** ע"ה
בת אסתר ע"ה
נלב"ע כ' שבט תשס"ה
תנצב"ה
הונצחה ע"י בנה ידידנו
הר"ר **שמעון סיבוני** ומשפ' שיחיו

פרנס השבוע

לעילוי נשמת הר"ר **מנחם דב מוסטוביץ** ז"ל ב"ר אליעזר יצחק ז"ל
נלב"ע כ"ג שבט תשמ"ט **תנצב"ה**

הונצח ע"י ידידנו הר"ר **אליעזר יצחק מוסטוביץ** ומשפ' שיחיו - בלגיה

במסכת זבחים (סב/א) מבואר, כי חז"ל דרשו מן הפסוק (דברי הימים א כח/ט) "הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל", כי אין לשנות מתבנית בית המקדש, ואפילו לבנות גזוזטרא ארעית לצורך שמחת בית השואבה אסור (סוכה נא/ב)! כמו כן, אסור להקים בעזרה מבנה מעץ, משום "לא תטע לך אשרה כל עץ" (עין רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק א' הלכה ט'). מכאן, שאי אפשר לבנות סוכה ולסככה כדין.

מלבד זאת, קיימת מניעה הלכתית נוספת להקמת סוכה במקדש. שהנה, הרמב"ם כותב (הלכות בית הבחירה פרק ה' הלכה א'), כי הר הבית והעזרה היו מקורים!... לא ניתן, איפוא, להקים שם סוכה, שהרי על הסכך להיות תחת כיפת השמים ולא במקום מקורה. אכן, "פנים יפות" (דברים טז/כא), כותב, כי מפני הטעמים הנזכרים, לא הקימו סוכה בעזרה, והכהנים אכלו את לחם הפנים ואת שיירי המנחות מחוץ לסוכה. הוא מוסיף ומציין את דברי "ילקוט שמעוני", הדורש מן הפסוק (דברים טז/כא) "לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה'" - "אפילו בית אפילו סוכה", וה"פנים מאירות" מבאר, כי הכוונה היא לסוכת מצווה, שגם אותה אסור להקים בבית המקדש.

שיבה בבית המקדש: בעל "רוקח" (הלכות סוכה סימן ר"ט), מגדולי הראשונים, דן גם הוא בנושא ומגיע למסקנה, כי הסוכה לא הוקמה בחצר העזרה. לדעתו, בלתי אפשרי לפרש שהוקמה סוכה בחצר המקדש, שכן, בפסוק מבואר, כי ישבו בסוכות הללו - "וישבו בסכות" - והרי אין ישיבה בעזרה, אסור לשבת בעזרה. יש לציין, כי טעמו של "רוקח" אינו מוסכם על הראשונים, שכן, בעלי התוספות (יומא כה/א ד"ה "אין ישיבה") כתבו, כי הכהנים ישבו בעזרה בזמן אכילת בשר הקדשים, וממילא אין כל מניעה לשבת בסוכה בבית המקדש בעת אכילת הקרבנות ("אמרי שמאי" חלק ב' סימן ג').

ומה בדבר הפסוק הנזכר "ויעשו להם סכות איש על גגו ובחצרותיהם ובחצרות בית האלקים", האם אין כאן עדות מפורשת כי הקימו סוכה בבית המקדש? ה'רוקח' (שם) סבור שלא. לדעתו הכוונה היא לסוכות שהוקמו בעזרת הנשים, לאותן הדעות שעזרת הנשים לא היתה מקורה, או שכוונת הפסוק היא לחצרות שהיו בירושלים, אשר נקראו "בית האלוקים", משום שאכלו בהן שלמים ושאר קרבנות הנאכלים בכל ירושלים (וע"ע אמרי שמאי שם).

דף לב/ב ה"נ תרי ירושלים הוו

ירושלים א' וירושלים ב'

ירושלים עיר הקודש, שעניי כל נשואות אליה, לא היתה היחידה שנשאה את השם ירושלים. כך מפרשים רבא ורב אשי את המשנה, ולדבריהם, בימי קדם היתה קיימת עיר נוספת בשם ירושלים.

מנהג ירושלים בגט כריתות: ידיעה חשובה זו משמשת כפתרון מושלם, לכאורה, למנהג בגיטי כריתות שטעמו אינו ידוע. בגט כריתות מציינים את הנתונים שעל פיהם ניתן לזהות את בני הזוג המתגרשים, ובין היתר כותבים את שם העיר שבה נערך הגט. בגיטי כריתות הנערכים בירושלים, מקפידים לכתוב "ירושלם", ללא האות "יוד", כמקובל. מדוע?

מניעת מכשלות בגיטין: היו שכתבו, כי לאור דברי הגמרא ניתן להניח, כי הקפדה זו נועדה להבדיל בין גיטין שנערכו בירושלים ההיסטורית, לבין גיטין שנערכו בירושלים השנייה. אמנם, בימינו אין חשש בלבבול ולהטעייה, מאחר שהעיר ירושלים השנייה אינה קיימת זה מכבר, אך אין משנים את מנהג הדורות, כדי שלא להטיל לעז בגיטין קודמים. לאמר, אם יחליטו לשנות מן הנהוג ולכתוב "ירושלים", הדבר עלול לעורר פקפוק לגבי הגיטין הישנים, שבהם נכתב "ירושלם" ויטענו כי הם אינם טובים ובלתי כשרים, ויש לבדוק אחר צאצאיהם של כל אלו שהתגרשו בירושלים (שו"ת "ציץ אליעזר" חלק י"ז סימן ע"א, שו"ת "היכל יצחק" אה"ע ב' סימן נ"ז, שו"ת "עטרת פז" חלק א' כרך ג' - אה"ע סימן י"א).

JERUSALEM אינה ירושלים: פוסקי זמנינו מציינים, כי אם אירע שנכתב גט בירושלים והשם ירושלים כתוב כרגיל, ללא השמטת האות "יוד", הגט יהיה כשר, מפני שאין כיום עיר נוספת בשם ירושלים, וממילא לא קיים חשש לאי בהירות כל שהיא לגבי מקום כתיבתו של הגט ("ציץ אליעזר" שם). אמנם, קיימים ערים ועיירות במקומות שונים ברחבי העולם המכונים "ג'רוזלם" - JERUSALEM, אך זהו שם המקורי, לא "ירושלים", ואין לחשוש מבלבול שעלול להיווצר בינם לבין ירושלים עיר הקודש (שו"ת "עטרת פז" שם).

אל הנתיב שממנו סטינו. אולם לא. כאן הורמה יד נוספת וקצין צנחנים בדרגת סגן אלוף, העונה לשם המשפחה סמואל, קם על רגלו, ביקש את רשות הדיבור ואמר: "המרצה דיבר על הסחידות ועל אישיה מבחינה תיאורטית, כחוקר, כצופה מן הצד, כאדם הסוקר תופעות היסטוריות, אך אני מבקש לספר לפניהם סיפור אישי". והוא סיפר: "נולדתי בבוקרשט להורים שהיו רחוקים מחיי הדת ומקיום מצוות. שנות הקומוניזם עשו את שלהן והתנכרות הורי ליהדות תאמה את האווירה הכללית בבירתה של רומניה".

"שלוש השנים הראשונות עברו עלי כפי שהן עוברות על כל תינוק בריא ושלם. אולם לאחר מכן קרה הדבר: החילתי להתעלף ולאבד את ההכרה עם כל רעש שעלה באזני. די היה בנפילת כוס ובהתנפצותה על הארץ כדי שאתעלף. אוטובוס שעבר ליד חלון ביתנו ברעש מנוע רגיל, גרם אף הוא להתעלפותי. כל קול הלמות וכל שאון, אף שאינם יוצאי דופן גרמו לי להתמוטטות".

"הורי נחרדו לנוכח התופעה והחלו להשכים לפתחם של רופאים ולשחר למוצא פיהם. הרופאים מצידם בדקו אותי בכל הבדיקות האפשריות. הם חדרו לתוך אזני, פלשו למערכת עצבי ונברו בנבכי מוחי. לא היה מקום בגופי שלא עבר תחת שבטם. התוצאה היתה אפסית. החידה נותרה חידה והתעלומה לא נפתרה".

"הורי קבלו מן השלטונות היתר מיוחד לנסוע לוינה, ואף להרחיק עד לברלין המערבית כדי למצוא מזור למחלתי. זכורני, כי בנסיעה לערים אלו עטפו הורי את אזני בשכבות צמר עבות כדי לאטמן ולגונן עלי מפני כל רעש אפשרי, ועל אף זאת איבדתי את הכרתי במסעות אלו פעמים אחדות. כמצופה - לא נמצאה אף בערים אלו כל תרופה למחלתי. הרופאים הרימו את ידיהם. לא אשכח את סיפוריה של אמא על היאוש והדיכאון שתקפו אותה, שעה ששבה עמי לבוקרשט, לאחר שרופאים אלה הודיעו לה: כ'; 'אין יותר מה לעשות'".

"יום אחד, כשאמי שחה על אסונה לאחת מחברותיה, הגיבה זו ושאלה: 'וצאל הצדיק הייתם?' אמי, שמעולם לא ביקרה אצל צדיק ומילה זו היתה עבורה מילא ארכאית בלבד - פקחה את עיניה בהבעת תמיהון. על אף זאת החלה להתעניין בצדיק, בדמותו, בכתובתו ובמיוחד - ביכולתו להעלות ארוכה למחלתי. חברה זו הרבתה לדבר בשבחו של הצדיק ואף סיפרה צרור עובדות, אישיות, על הישועות שמשפחתה חוותה אצל צדיק זה".

"מה לא עושה אמא למען בנה החולה? מאמינה או לא מאמינה - כשמחפשים עוגן הצלה מוכנים להאחז גם בעלה נידף. כך חשבה אמי והחליטה להכנס עמי אל הצדיק. השעה היתה שעת אחר צהרים מאוחרת כשהגענו לביתו. הגבאי הכניסנו אל חדרו של הצדיק ואמי החלה לתנות את צרותיה. אני זוכר, כי כילד בן ארבע לערך, עמדתי והתבוננתי בצדיק. דמותו היתה בוקת מזוהר ומטוהר, עיניו היו טובות, רכות, מלאות רחמים, ופניו הביעו אחריות, ריכוז וכובד ראש. כך נראה מלאך - חשבת".

"הוא הרבה להתעניין במחלתי ובתולדותיה, ברופאים שטפלו בי ובמרכזים הרפואיים שבהם ביקרתי. לאחר שקיבל תמונה מלאה על מצבי הרהר רגע ושאל את אמי, אם היא קיימה בי, ככבוד, מצות פדיון הבן? אמי תמחה ושאלה לפרש מילים אלו. היא מעולם לא שמעה על 'טקס' בשם זה? הצדיק הסביר לה במתינות את נוהל קיום המצוה ואת משמעותה והציע לה להתמכן בפרוודור עד לשעת בין הערבים, ואז - כך אמר - לכשיגיעו מתפללים לתפילות מנחה וערבית, נזמן עשרה יהודים וכהן ונקיים את המצוה. זכורני, כי בתום ה'טקס' הושיט לי הצדיק את ידו ואיחל לי, שבזכות המצוה אבריא מכל מחלה, והוסיף את המילה הגורלית: ומיד!".

"מרגע זה ואילך פסקו ההתעלפויות והפכתי לילד רגיל, בריא ושלם. שכבות צמר הגפן הוסרו מעל אזני, החלונות שבביתנו נפתחו מחדש וקול רעש גדול שעלה באזני - לא הזיק לי יותר".

הנוכחים באולם ההרצאות הקשיבו לסיפור בקשב רב וראיתי, כי דבריו עשו רושם על השומעים. מכל עבר נשמעה השאלה הצפויה: "מי היה צדיק זה?" תשובתו של סמואל לא בוששה לבוא: "האדמו"ר מבהאוש, הגר

ירושלים - שתי מילים במילה אחת: כאן המקום לברר, מדוע באמת שמה של ירושלים ההיסטורית נטול האות "יוד", כפי שאכן שמה של העיר מופיע בתנ"ך פעמים רבות. ובכן, בתקופה הראשונה שלאחר בריאת העולם, עיר הקודש נקראה 'שלם', כך למדים מן הפסוק (בראשית יד/יח) "ומלכי צדק מלך שלם". לאחר מכן, אברהם אבינו כינה את הר המוריה "יראה" - (בראשית כב/ד) "ויקרא אברהם שם המקום ההוא יראה". או אז, המילה "יראה" צורפה למילה "שלם", וכך נוצרה "ירו-שלם" (תוספות תענית טז/א ד"ה "הר").

דף לב/ב קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא

ירושלים אורו של עולם

הגמרא כאן, כסוגיות נוספות בש"ס, דנה במחלוקת הידועה אם "קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא", או שמא "קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבא", ואף להלכה נחלקו הראשונים אם קדשה לעתיד לבוא (בעל העיטור אות פ' פרוזבול בשם הרב קרובנו החסיד) או לא קדשה לעתיד לבוא (הראב"ד בהשגות לרמב"ם, הלכות בית הבחירה, סוף פרק ו'). הרמב"ם (שם הלכה י"ד-ט"ז) נוקט, כי שני נושאים נפרדים עומדים על הפרק - קדושת המקדש וירושלים וקדושת ארץ ישראל, ולגבי קדושת המקדש וקדושת ירושלים פוסק הרמב"ם כי הן שרירות וקיימות, ושום גלות או חורבן לא יוכלו להן, ואילו קדושת ארץ ישראל שנתקדשה על ידי יהושע בן נון בטלה לדעתו, ונותרה קדושה שקידש עזרא.

אף על פי שכיום כולנו טמאי מתים, וקדושה זו אינה נוגעת למעשה לגבי אכילת קדשים קלים ומעשר שני הנאכלים בירושלים, עדיין היא נוגעת לגבי הלכות מעשר שני, ולהלכות איסורים ומנהגים נוספים, זאת, לבד מן האיסור המפורסם לעלות להר הבית, הנובע מקדושת המקום [ראה בהרחבה "מאורות הדף היומי, כרך ז', שבועות דף ב/ב, מאמר "עליה למקום המקדש"].

אסור לפדות מעשר שני בירושלים: מעשר שני הוא מעשר שעל בעל הפירות להפרישו מן הפירות ולאכלו בירושלים בקדושה. מאחר שכיום אנו טמאים, איננו רשאים לאכול מעשר שני במקרה זה, אפשר לפדות את המעשר תמורת כסף, אפילו שווה פרוטה בלבד. ברם, בפני תושבי ירושלים שבתוך החומות התגלעה בעיה חמורה, מאחר שהלכה היא (עיין רמב"ם הלכות מעשר שני פרק ב' הלכה ד'), כי אין פודים בירושלים מעשר שני הראוי לאכילה, ומאחר שקדושת ירושלים ודיני הקדושה נותרו עליה כבימים עברו, נמצאו יהודי ירושלים מביטים בעשירית מפירותיהם [שנגמרה מלאכתם ולא הוכשרו לקבלת טומאה] בכליון עיניים, שאינם רשאים לאכלם.

החזון איש - ניתן לטמא את הפירות: "חזון איש" זצ"ל (שביעית סי' ה' ס"ק י') פסק, כי הם רשאים לטמא את הפירות, ואז לפדותם, שכן, האיסור לטמא פירות מעשר שני הוא משום שעל ידי כך אי אפשר לאכלם בקדושתם, אך מאחר שממילא אי אפשר לאכלם, מותר לטמאם ולפדותם מפני ההפסד הגדול (וע"ע בספר ארץ מהגרי"מ טיקוצניסקי זצ"ל עמוד קכ"ה בשם הגר"ש סלנט זצ"ל, ובדרוך אמונה, מעשר שני, פרק ב' הלכה ד').

מצווה להשתקע בירושלים: אחת מן ההלכות הנוספות הנובעות מקדושת ירושלים היא "הכל מעלין לירושלים", המבוארת בתחילת מסכת ערכין (ג/ב, וכתובות קי/ב). הלכה זו קובעת, כי אדם רשאי לדרוש מבני ביתו לעלות עמו לירושלים. אם הבעל חפץ בכך ואשתו מסרבת, הבעל רשאי לגרשה ללא מתן דמי כתובתה. וכן להיפך, האשה רשאית לתבוע מבעלה לעלות להתגורר בירושלים, ואם הוא מסרב היא רשאית לתבוע ממנו לגרשה ולהעניק לה כתובה ("שולחן ערוך" אה"ע סימן ע"ה סעיף ד'). לדעת התשב"ץ (חלק ג' סימן ר"א), טעם הלכה זו הוא משום קדושת ירושלים, והוא מציין בחידוד, כי גם בזמנו תופעת העליה לירושלים החרבה היתה שכיחה, ועדיין נותר בירושלים שמץ מן הניסים שהיו בה, "שלא אמר אדם לחבירו צר לי המקום".

צדקה לעניי ירושלים קודמת: הלכה נוספת הנובעת מחמת קדושת ירושלים היא, כי עניי ירושלים קודמים בקבלת מעות צדקה משאר העניים, כשם שעניי ארץ ישראל קודמים לעניי חוץ לארץ (עיין שו"ת "חתם סופר" סימן רל"ג). משום כך, כאשר ביקשו לשנות צדקה שנודבה לטובת עניי ירושלים ולהסבה לטובת עניי צפת, המהר"י הלוי איטינגא אסר את הדבר, ואחד מנימוקיו הוא, כי "אין משנים מצדקה לצדקה" (שו"ת מהר"א הלוי חלק א' סימן פ'), ששתי דרגות של צדקה הנה.

תושב ירושלים אינו רשאי לעקור הימנה: לדעת בעל שו"ת "פרי הארץ" (חלק ג' יו"ד סימן ז'), הגר בירושלים אינו רשאי לעקור ממנה כדי להשתקע בעיר אחרת בארץ ישראל, משום שקדושתה של ירושלים עולה על קדושת יתר ערי הארץ! כפי שהדר בארץ ישראל אינו רשאי לעקור לחוץ לארץ [ראה בשו"ת "ציץ אליעזר" חלק י"ג סימן כ"ב, שדייק כן מדברי הראשונים].

כיום בשדרות רוטשילד 112 בתל אביב. והוסיף: "זה שנים, שאני עם בני משפחתי עולים בערב ראש השנה לבית האדמו"ר להתברך לקראת השנה החדשה".

סמואל השתחרר בינתיים מן הצבא, ופתח לו חנות לאביזרי רכב בדרום תל אביב. מאז לא ראיתו. בהלוייתו של האדמו"ר זצ"ל ראיתו עומד בשער בית העלמין שבנחלת יצחק ועיניו זולגות דמעות...

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף לב/ה הואיל ומכר עצמו לעבודת כוכבים אידחה אבן אחר הנופל ת"ל גאולת עולם תהיה לו וביובל יצא

כי לא ידח ממנו נידח

בוא וראה, היה מתפעל האדמו"ר מסוכטשוב זצ"ל, בעל ה"שם משמואל". אפילו אדם שפל ביותר, אשר מכר את עצמו לגוי ונעשה שמש לעבודה זרה, מלבד שנצטוונו לפדותו, הקב"ה מייחד שמו על אדם נקלה זה ואומר "כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם... אני ה' אלוקיכם".

הנקודה הפנימית שבכל יהודי, אינה נפגמת לעולם!...

נסא דברכתא

מעומקא דליבא

נשגר בזאת ברכת מזל טוב

לרגל השמחה השרויה במעונם של

הרבנים מגידי השיעורים מבית מדרשו

הרה"ג אברהם אהרון שליט"א

ביה"כ"ג תפארת למשה - נתניה

לרגל הכנס בנו בעול תורה ומצוות

הרה"ג שמעון יוסף מלול שליט"א

בית משפחת מלול - אלעד

לרגל הולדת הבת

הרה"ג אליהו ממן שליט"א

ביהמ"ד תורת אברהם - נצרת עילית

לרגל הולדת הבן

בברכת התורה ולומדיה

מאורות הדף היומי

לעילוי נשמת

מרת **שרה מרגלית** ע"ה

(לבית גוטמן) ב"ר יעקב ז"ל נלב"ע י"ט בשבט תשס"ה

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **רבקה זלדה פרידמן** ע"ה

ב"ר שלמה זלמן ז"ל נלב"ע כ"ג בשבט תשס"ח

תנצב"ה

הונצחה ע"י ילדיה שיחיו

ירושלים נחשבת כבית כנסת עם ספר תורה וגם מנהגי תפילה מסויימים שבירושלים עיר הקודש, שונים מהלכות התפילה שבכל מקום אחר על פני כדור הארץ. הרמ"א ("שולחן ערוך" או"ח סימן קל"א סעיף ב') פוסק, כי במקום שאין בו ספר תורה, אומרים תחנון בלי נפילת אפיים. באותו מקום, שאין בו ספר תורה, גם אין אומרים ברכת מעין שבע בתפילת ליל שבת (או"ח סימן רס"ח ו"משנה ברורה" ס"ק כ"ד). והנה, בירושלים נוהגים ליפול אפיים בעת אמירת תחנון ונוהגים לומר תפילת מעין שבע בליל שבת, גם במקום שאין בו ספר תורה. הסיבה לכך היא, כי ירושלים נחשבת כמקום קבוע לתפילה מחמת קדושתה, ולפיכך, אין צורך בספר תורה (עיין שו"ת "אגרות משה" חלק ג' יו"ד סימן קכ"ט, "מזבח אדמה" דף ב', ו"אשי ישראל" עמוד רס"ג ועמוד שס"ה).

כל הדינים שיסודם בקדושת ירושלים, נוהגים כמובן אך ורק בירושלים המקודשת, אותה שנתקדשה בשעתה ונתקדשה לעתיד לבוא. כל השכונות החדשות שבירושלים רבתי, אינן בכלל הדינים האמורים (ראה "אשי ישראל" שם ושירת יצחק עמוד 49, בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל).

מסכת תמורה

דף ב/א הכל ממירין

מהות איסור תמורה

מסכת תמורה עוסקת בענייני הקדשות, כקודמתה, מסכת ערכין. במסכת ערכין לובנו פירטי דיניהם של קדשי בדק הבית, ובמסכת זו לומדים על הלכותיהם ועל כלליהם של קדשי מזבח, קרבנות וולדותיהם, כאשר העיסוק העיקרי הוא באיסור "תמורה", אשר גם העניק למסכת זו את שמה.

תמורה היא מלשון המרה. אדם שהקדיש קרבן, אינו רשאי להחליפו, להמירו, בקרבן אחר, ואם עשה כן, קובעת התורה (ויקרא כז/י): "והיה הוא ותמורתו יהיה קודש לא יגאל". הן הקרבן הראשון, והן הבהמה המיועדת להחליפו, קדושים המה. ההמרה הצליחה בחלקה בלבד, הקרבן הראשון נותר קדוש, ואף על פי כן, הקדושה נתפסת בבהמה השנייה.

שני מרכיבים במעשה התמורה - מה האיסור? דיון מעניין ומהותי קיים לגבי איסור תמורה, החובק סוגיות רבות במסכת זו. לאחר שנוכחנו לדעת, כי מעשה התמורה מורכב משני חלקים, נסיון הוצאת הקרבן הראשון לחולין, והכנסת הבהמה האחרת תחתיה, יש לברר מהו שורש איסור תמורה - נסיון הוצאת הקרבן הראשון לחולין, או התפסת קדושה בקרבן השני. אחרונים רבים (עיין בספר המפתח על הרמב"ם (להלן) דנים בשאלה חשובה זו, כאשר קיימות ראיות שונות לכאן ולכאן.

רבי יוחנן (ג/א) אומר, כי איסור תמורה נחשב לאו שיש בו מעשה, ולפיכך לוקים עליו. כלומר, העובר עבירה שאינה מעשה, כגון, שמשאיר חמץ בפסח בביתו, אינו לוקה, משום שאין לוקים על עבירה שאינה מעשה. רבי יוחנן סובר, כי תמורה היא לאו שיש בו מעשה שכן, העבירה חלה, שהבהמה אשר יועדה להיות תמורה, נתקדשה והפכה לקרבן. הרי לנו, כי האיסור נעוץ בהפיכת הבהמה השנייה לקדושה, כדי לבצע את התמורה.

מאידיך גיסא, הגמרא (ב/ד) אומרת, כי העובדה שהבהמה אשר יועדה לשמש כתמורה מתקדשת, מתקנת את איסור ההמרה, ומכל מקום לוקים על ההמרה מסיבה אחרת. הרי לנו, כי איסור התורה הוא נסיון הוצאת הקרבן הראשון לחולין, ואילו קדושת הבהמה אשר יועדה להחלפה, אינה חלק מן העבירה.

גם בדברי הרמב"ם מתחבטים האחרונים, ויש מהם המוכיחים מדבריו, כי הוא סובר שהאיסור נעוץ בנסיון הוצאת הקרבן לחולין. הרמב"ם (הלכות תמורה פרק א' הלכה א') פוסק את המובא בגמרא להלן (ג/א), כי המבצע המרה בקרבן ציבור, שנוטל בהמת חולין ואומר כי היא תהא קרבן תמורת קרבן ציבור, לא עשה ולא כלום, שלא זו בלבד שהקרבן לא יצא לחולין, כבכל ההמרות, אלא שגם הבהמה החלופית לא נתקדשה. הדין היה נותן, כי אם איסור התמורה הוא בהתפסת קדושה בבהמת חולין כדי שתמיר את הקרבן, הרי שבמקרה זה אין הממיר לוקה, שלא התפס כל קדושה על בהמת החולין. אף על פי כן, הרמב"ם פוסק, כי אדם זה ילקה גם ילקה! [מאידיך, האחרונים העירו מדברי הרמב"ם, שם הלכה י"ד, עיין בספר המפתח שם].

מסכת ערכין דף ל"א יום שני כ' בשבט

בשעה אחת עשרה בדיוק!

הִיָּה זֶה בְּתַקוּפַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָרִאשׁוֹן. ר' חיים הלך בְּרַחוּב בְּזְרִיזוּת, בְּדוֹ שָׁק עִם מְטַבְעוֹת זָהָב, וּמַדִּי פַעַם הוּא שָׁאַל אֶת הָעוֹבְרִים וְהַשְּׂבִיִּים: כִּכָּר הַגִּיעָה הַשְּׁעָה אַחַת עֶשְׂרֵה בַבֶּקֶר?

לְאֵן הִזְדַּרְוּ ר' חיים וּמַדּוּעַ הִיָּה מְשֻׁנָּה לוֹ מֵהַבְּדִיָּק הַשְּׁעָה?

וּבְכֵן, הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה קוֹבְעַת שְׁבִיַּת שְׁנֵימָכָר בְּעִיר שְׁהִיָּתָה מְקַפֵּת חוֹמָה בִּימוֹת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן, רִשְׁאֵי הַמוֹכֵר לְקִנּוּת בַּחֲזָרָה אֶת הַבַּיִת מִדֵּי הַקִּנְיָה בְּשָׁנָה הָרִאשׁוֹנָה לְמִכְרָה. אַחֲרֵי שָׁנָה הוּא שִׁיף לְמוֹכֵר לְעוֹלָם.

וּמִמָּתִי סוֹפְרִים שָׁנָה? מֵהַיּוֹם וְהַשְּׁעָה שְׁבִיַּת הַתְּרַחֲשָׁה הַמְּכִיָּרָה. לְמִשְׁל, אִם הוּא מִכָּר אֶת הַבַּיִת בְּכ' בְּשִׁבְט בְּשָׁעָה אַחַת עֶשְׂרֵה בַבֶּקֶר, הוּא יְכוּל לְפָדוֹת אֶת הַבַּיִת שְׁלוֹ עַד הַשָּׁנָה הַבָּאָה, כ' בְּשִׁבְט, בְּשָׁעָה אַחַת עֶשְׂרֵה בַבֶּקֶר. לְפִיכָךְ הִזְדַּרְוּ ר' חיים, כִּי הוּא מִכָּר אֶת בֵּיתוֹ לְפָנֵי שָׁנָה, וְנִכְשְׁוּ הַזְדַּמָּן לוֹ סְכוּם כֶּסֶף, וּמֵאַחַר שֶׁרָצָה לְקִנּוּת בַּחֲזָרָה אֶת בֵּיתוֹ הִיָּה עָלָיו הַהִזְדַּרְזוֹ לְהִגִּיעַ אֶל הַמוֹכֵר לְפָנֵי הַשְּׁעָה אַחַת עֶשְׂרֵה, לְפָנֵי שִׁתְחַלֵּף שָׁנָה תְּמִימָה.

כל יום הילד שלך לומד, מוסיף ידיעות בתורה!

למנוי גליון לילדים חיגי:
1700-500-151
חודש היכרות חינם

לעילוי נשמת
ה"ר יחזקאל עקשטיין ז"ל
ב"ר דוד ז"ל
נלב"ע כ"ד בשבט תשס"ג
תנצב"ה
הונצח ע"י משפחת
ה"ר **דוד אקשטיין** שיחי - בלגיה

לעילוי נשמת
ה"ר מנחם לוי ז"ל
ב"ר משה ז"ל
נפטר ביום הולדתו ה-פ"ו, כ"ג בשבט תשע"א
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
ה"ר אליעזר וידר ז"ל
ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע כ"א בשבט תש"ם
תנצב"ה
הונצח ע"י בנו ידידו
ה"ר **דב וידר** ומשפ' שיחי - נתניה

לעילוי נשמת
ה"ר אברהם יוסף אפרים הלוי ז"ל
ב"ר חיים בצלאל ז"ל נלב"ע י"ט בשבט תשנ"ד
תנצב"ה
הונצח ע"י בנו ידידו
ה"ר **ישראל לוי** ומשפ' שיחי - בני ברק